

THE IMPORTANCE OF PAKISTAN'S DEFENSE DOCTRINE IN NATIONAL SECURITY

Sirojiddin Mamatkulov

Senior Lecturer at TDSHU

Doctor of Philosophy (PhD) in History

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Pakistan's defense doctrine, national security, military strategy, nuclear deterrence, South Asia, geopolitical rivalry, India-Pakistan relations, counter-terrorism, military-political policy, security strategy.

Received: 24.01.26

Accepted: 25.01.26

Published: 26.01.26

Abstract: The article analyzes the national defense doctrine of the Islamic Republic of Pakistan and its role in ensuring the country's national security. It reveals the historical, geopolitical, and military-political factors shaping Pakistan's defense policy. Regional threats and challenges, particularly strategic rivalry with India, nuclear deterrence policy, and counter-terrorism issues, are examined within an appropriate analytical framework. The study provides a scholarly assessment of the close linkage between the defense doctrine and the national security strategy, highlights the role of military institutions in maintaining state stability, and emphasizes the significance of the power factor in foreign policy. Furthermore, the article explores the mechanisms for responding to traditional and non-traditional threats within Pakistan's defense doctrine, the military-political decision-making system, and its impact on regional and international security. This research contributes to drawing important academic conclusions for understanding Pakistan's national security concept and assessing the military-political balance in South Asia.

POKISTON MUDOFAA DOKTORINASINING MAMLAKAT MILLIY XAVFSIZLIGIDAGI AHAMIYATI

Sirojiddin Mamatkulov

TDSHU katta o'qituvchisi.

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Pokiston mudofaa doktrinasini, milliy xavfsizlik, harbiy strategiya, yadroviy tiyib turish, Janubiy Osiyo, geosiyosiy raqobat, Hindiston-Pokiston munosabatlari, terrorizmga qarshi kurash, harbiy-siyosiy siyosat, xavfsizlik strategiyasi.

Annotatsiy: Maqolada Pokiston Islom Respublikasining milliy mudofaa doktrinasini va uning mamlakat milliy xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni tahlil qilinib, Pokiston mudofaa siyosati shakllanishining tarixiy, geosiyosiy va harbiy-siyosiy omillari ochib berilgan. Mintaqaviy xavf-xatarlar, ayniqsa, Hindiston bilan raqobat, yadroviy tiyib turish siyosati hamda terrorizmga qarshi kurash masalalari kontekstida baholangan. Maqolada mudofaa doktrinasining milliy xavfsizlik strategiyasi bilan uzviy bog'liqligi, harbiy institutlarning davlat barqarorligini saqlashdagi o'rni va tashqi siyosatda kuch omilining ahamiyati ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, Pokiston mudofaa doktrinasida an'anaviy va noan'anaviy xavflarga javob mexanizmlari, harbiy-siyosiy qarorlar qabul qilish tizimi hamda mintaqaviy va xalqaro xavfsizlikka ta'siri tadqiq etilgan. Mazkur maqola Pokiston milliy xavfsizlik konsepsiyasini tushunish va Janubiy Osiyodagi harbiy-siyosiy muvozanatni baholashda muhim ilmiy xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

ЗНАЧЕНИЕ ОБОРОННОЙ ДОКТРИНЫ ПАКИСТАНА В ОБЕСПЕЧЕНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Сирожиддин Маматкулов

Старший преподаватель ТГИВ

Доктор философии (PhD) по истории

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: оборонная доктрина Пакистана, национальная безопасность, военная стратегия, ядерное сдерживание, Южная Азия, геополитическое соперничество, индийско-пакистанские отношения, борьба с терроризмом, военно-политическая политика, стратегия безопасности.

Аннотация: В статье анализируется национальная оборонная доктрина Исламской Республики Пакистан и её роль в обеспечении национальной безопасности страны. Раскрываются исторические, геополитические и военно-политические факторы формирования оборонной политики Пакистана. Региональные угрозы и вызовы, в частности стратегическое соперничество с Индией, политика ядерного сдерживания и вопросы борьбы с терроризмом, рассматриваются в соответствующем контексте. В статье научно обоснована взаимосвязь оборонной доктрины с национальной стратегией

безопасности, показана роль военных институтов в обеспечении государственной стабильности и значение фактора силы во внешней политике. Кроме того, исследуются механизмы реагирования на традиционные и нетрадиционные угрозы в оборонной доктрине Пакистана, система принятия военно-политических решений, а также её влияние на региональную и международную безопасность. Данная статья способствует формированию научных выводов, важных для понимания концепции национальной безопасности Пакистана и оценки военно-политического баланса в Южной Азии.

Kirish. Tarixiy omillar tufayli Pokistonning davlat sifatida shakllanishi harbiylarning faol ishtirokida amalga oshirildi. Armiya mustaqillikning butun davri mobaynida mamlakatda muhim rol o'ynagan hamda tashqi va ichki siyosatga bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatgan. Pokiston Islom Respublikasi yagona konseptual hujjat shaklida tuzilgan alohida harbiy doktrinaga ega bo'lmasda harbiy qurilish, shuningdek, qurolli kuchlarni tashkil etish va ulardan foydalanish qonunlar hamda hujjatlar tizimi bilan tartibga solinadi. Asosiy hujjat esa, 1992-yilda Mudofaa qo'mitasi tomonidan qabul qilingan Pokiston mudofaa siyosati dasturi hisoblanadi.

Muhokama va natijalar. Pokiston bo'yicha ekspertlarning so'zlariga ko'ra, Hindiston Janubiy Osiyoda faol etakchilik siyosatini yuritib, qurolli mojaro ko'rinishida bo'lishi mumkin bo'lgan Pokiston bilan chegarada keskinlikning avj olish chizig'iga qat'iy amal qilmoqda. Ushbu hujjatning prinsiplariga muvofiq Hindistonning ishchi kuchi va oddiy qurol-yarog'lar afzalliklarini aniq bilgan Pokiston Azad Kashmir, Sialkot-Lahor, Panjab, Rajastan va shuningdek, oldingi chiziq bo'ylab mudofaa qilishga tayyor bo'lishi kerak [1]. Pokiston, harbiy mutaxassislari tomonidan ishlab chiqilgan "faol mudofaa" konsepsiyasiga binoan, Pokiston havo kuchlari oldindan jihozlangan va mustahkamlangan istehkomlarga tayanib, tashqi xavflarga chora ko'radi[2]. Buning uchun ular mudofaaning tezkor va strategik qurilishi barqarorligini, shuningdek, dushmanga qarshi va o'ch olish zarbalarini etkazib berish uchun zarur potensialni saqlashlari kerak.

2007-yilda Pokiston Qurolli kuchlari quruqlikdagi kuchlari shtab boshlig'i lavozimiga tayinlangan general Kayani Hindistonning "bosqinchilik boshlanishi" konsepsiyasiga binoan bostirib kirishiga qarshi turishga tayyorlanmoqda [3].

Hozirgi paytda Pokistonda rasman qabul qilingan harbiy doktrina mavjud emas. Shu bilan birga, ushbu sohada ishlab chiqilgan normativ-huquqiy hujjatlar tizimi Pokistonning harbiy-

siyosiy rahbariyatining mumkin bo'lgan tahdidlarga qarshi kurashning mohiyati, ko'lami va usullari, harbiy rivojlanish jarayoni va uning istiqbollarini aks ettiradi.

PQK ning asosiy harakatlari yillarda davomida quyidagi vazifalarni hal etishga qaratilgan [4]:

- Pokistonning harbiy-siyosiy jihatdan etakchi davlatlaridan biriga aylanishi;
- Qo'shnilari bilan hududiy tafovutlarni o'zining foydasiga hal qilish;
- Mamlakatda siyosiy barqarorlikni mustahkamlash, separatizmga qarshi kurash.

Harbiy rahbariyat harbiy doktrinal qarashlar tizimini mudofaa sifatida belgilaydi, bu mumkin bo'lgan tajovuzning oldini olishga va mamlakatning hududiy yaxlitligini saqlashga qaratilgan. Vazirlar Mahkamasining Mudofaa qo'mitasi tomonidan qabul qilingan Pokiston Mudofaa siyosatiga ko'ra, respublikaga asosiy xavf bu "ekspansionizm va o'sib borayotgan hukmronlik" dir.

Pokiston mintaqadagi asosiy strategik ittifoqchi sifatida Xitoyning siyosiy rahbarlari hisoblanadi. Saudiya Arabistoni va boshqa ba'zi musulmon mamlakatlari mumkin bo'lgan ittifoqchilardir.

Pokiston qurolli kuchlaridan foydalanish asoslari AQSh va Xitoy harbiy ekspertlari bilan yaqin hamkorlikda ishlab chiqilgan "faol mudofaa" strategik konsepsiyasi bilan belgilanadi.

Pokistonning resurslari cheklanganligi sababli, uning harbiy-siyosiy rahbariyati maqsadlarga erishish uchun shart-sharoit yaratish zarurligini ta'kidlaydi. Agar bu muddatlar oshib kesa, mamlakat qurolli kuchlarining jadal harbiy operatsiyalarni o'tkazish qobiliyati keskin kamayadi [5].

Mamlakat rahbariyatining doktrinal qarashlarining harbiy-texnik tarkibiy qismi qurolli kuchlarning turlari va turlarini qurish va tayyorlash bo'yicha keng qamrovli masalalarni qamrab oladi. Shu bilan birga, quruqlikdagi kuchlar eng katta ajratmalar oladigan qurolli kuchlarning eng muhim turi hisoblanadi. QK tarkibi va bo'linmalarining harakatchanligini va jangovar kuchini oshirishga tanklar va zirhli transport vositalarini, yangi artilleriya tizimlari va raketa tizimlarini qabul qilish orqali erishiladi. Qo'shinlarning zamonaviy qo'mondonlik va boshqaruv tizimini joriy etish choralari ko'rilmogda [6].

Yadro dasturi rasmiy hujjat sifatida taqdim etilmasa ham, Pokistonning doktrinal qarashlari tizimida muhim o'rin tutadi. Islomobod ushbu sohada quyidagi asosiy qator prinsiplarga amal qiladi.

G'arb ekspertlarining fikriga ko'ra, Islomobod birinchi navbatda, yadroviy quroldan foydalanish tamoyiliga asoslanib, uni amalga oshiradigan asosiy omillarni belgilab olgan [7].

Umuman olganda, IRP rahbariyati, agar yadroviy bo'lmagan boshqa usullar bilan bartaraf qilinmasa, davlatning hududiy yaxlitligi va mustaqilligiga real tahdid bo'lgan taqdirda yadro qurolidan foydalanish zarur deb hisoblaydi.

Ayni paytda Islomobodda F-16 va Mirage jangovar samolyotlari bortda yadro qurolini ko'tarishga qodir.

Pokistonda yadro qurollari faqat armiya tomonidan nazorat qilinadi, ya'ni u an'anaviy qurollarning to'xtatuvchi vazifasini bajaradi va Hindistonga nisbatan undan foydalanish uchun ancha past chegarani oladi.

Islomobod o'zining yadroviy doktrinasida "birinchi yadro zarbasini berish" siyosatiga amal qiladi, bu shtatning odatiy qurol-aslaha sohasidagi zaifligini qoplaydi. Shu bilan birga, Pokiston Hindiston bilan, birinchi navbatda, yadroviy qurol ishlatmaslik to'g'risidagi bitimni imzolashdan bosh tortdi. Bu, asosan, yadroviy zarbani qaytarish yoki qaytarish ehtimoli shtat hududining strategik chuqurligini va uning muhim yadro arsenalini yaratish uchun cheklangan iqtisodiy imkoniyatlarini hisobga olgan holda juda muammoli ekanligi bilan izohlanadi. Pokistonlik tahlilchi Mazari Shirin ta'kidlaganidek, "yadroviy qalqon doktrinasini Pokiston uchun tobora ko'proq Hindiston va Pokiston o'rtasidagi harbiy assimetriyaning ramzi sifatida jozibador bo'lib qoladi deb taxmin qilish mumkin" [8].

Shunday qilib, Pokiston hukumatining yadroviy quroldan foydalanishga bo'lgan yondashuvi uning Hindiston qurolli kuchlariga nisbatan zaifligini va hatto Dehlining noharbiy vositalaridan Pokistonning hududiy yaxlitligiga, siyosiy barqarorlikka va iqtisodiy hayotga tahdid soluvchi vositalardan foydalanish imkoniyatini hisobga oladi. Shu munosabat bilan Islomiy davlat rahbarlari moslashuvchan va biroz noaniq yadro doktrinasini qo'llash siyosatini davom ettirishi mumkin.

Yuqorida aytilganlarni hisobga olgan holda Pokiston QK harbiy rivojlanishning quyidagi yo'nalishlarini belgilaydi:

ma'lum bir dushmanga qarshi kurashish uchun mo'ljallangan qurolli kuchlarning muvozanatli soni va tuzilishini rivojlantirish;

mintaqadagi strategik ittifoqchilar bilan aloqalar o'rnatish orqali Pokistonning xalqaro maydondagi ta'sirini kuchaytirish;

Qurolli kuchlarning jangovar kuchini oshirish uchun rivojlangan safarbarlik tizimini yaratish;

barcha darajalarda va har qanday vaziyatda samarali va barqaror boshqaruv va boshqaruv tizimini yaratish;

Qurolli Kuchlarning jangovar qudratini oshirish va tezkor va jangovar tayyorgarligini oshirish;

operatsiya teatrining operasion jihozlari tizimini rivojlantirish;

harbiy-iqtisodiy salohiyatni maqsadli shakllantirish, milliy resurslarning ikkinchi darajali maqsadlarga sarf qilinishini oldini olish [9].

Xulosa qilib aytganda, qurolli kuchlar miqyosini, uning mamlakat aholisining katta qismini qamrab olishi, oddiy ijtimoiy hayotni harbiylashtirish bilan izohlash mumkin. Armiyada “ichki iqtisodiyot” ning mavjudligi bois, u o‘zini etarli darajada ta’minlaydi. Bundan tashqari, u harbiy xizmatni ishonchli va obro‘li kasbga aylantiradi, bu nafaqat oilani boqish, balki keksalikni ta’minlash, shuningdek, harbiy xizmatchilarning oila a’zolariga ta’lim va kasbiy faoliyat nuqtai nazaridan imkoniyatlar ochishdir. Pokistonning kelajagi va undagi armiyaning roli haqida savol berganda, birinchi savolga javobning noaniqligini va ikkinchisining ikki tomonlama ekanligini ta’kidlab bo‘lmaydi. Bir tomondan, armiya Pokiston davlati shakllanishning dastlabki bosqichlarini davlat bilan birga bosib o‘tdi va nafaqat kuchli qo‘shnilar bilan qarama-qarshilik sharoitida omon qolish, balki dunyoning yirik kuchlaridan biri maqomiga intilish bilan bir qatorda, iqtisodiyot va xavfsizlik sohalarida sezilarli yutuqlarga erishishga qodirligini isbotladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Adams B. India: impunity fuels conflict in Jammu and Kashmir. Human Rights Watch. 12.00.2006. <https://www.hrw.org/news/2006/09/12/> (19.07.2025)
2. Kennedy Ch. H. Islamization and legal eform in Pakistan, 1979-1989. // Pacific Affairs. – Vancouver, 1990. – Vol. 63, № 2. – P. 71.
3. Lodhi M. Pakistan beyond the “Crisis State”. – Karachi: Columbia University Press, 2011. – P. 301.
4. Mubashir H. The Mirage of Power: An Inquiry into the Bhutto Years 1971-1977. – Oxford: Oxford University Press, 2001. – P. 296.
5. Rafi R. Zulfikar Ali Bhutto and Pakistan 1967-1977. – Oxford: Oxford University Press, 1997. – P. 188.
6. Sekine K. Benazir Bhutto: her political struggle in Pakistan. – University of Massachusetts Amherst, 1992. – P. 132.
7. Shaikh A. A leaf from history: Zia’s referendum. 08.02.2015. <https://www.dawn.com/news/1197376> (27.05.2025)
8. Talbot I. Pakistan: a modern history. – New York: St. Martin’s Press, 1998. – P. 251.

9. Филимонова А. Л. Эволюция идеи национальной идентичности в Пакистане. – Москва, 2011. – С. 203.